

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра дошкільної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

 О.Б. Жильцов

«04» _____ 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПП 3.2.36 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В
ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ З
РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ**

напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта
Педагогічний інститут

Київ-2014

УДК 372.461:008(477.7)
ББК 74.434

Методика навчання української мови в дошкільних навчальних закладах з російськомовним режимом: роб. прог. навч. дисцип. [для студентів за напр. підгот. 6.010101 «Дошкільна освіта»] / уклад. А.В. Кишинська – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 28 с.

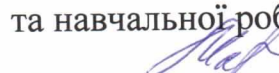
Розробник:

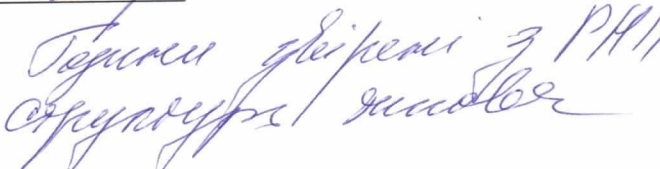
Кишинська Алла Володимирівна, к. психол. н., старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол від «03» вересня 2014 року №1

Завідувач кафедри дошкільної освіти

О. А. Половіна

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

Декан факультету дошкільної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗМІСТ

	Пояснювальна записка.	4
	Структура програми навчальної дисципліни	
I	Опис предмета навчальної дисципліни.....	6
II	Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
III	Програма	
	<i>Змістовий модуль I.</i> Теоретико-методологічні засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом	8
	<i>Змістовий модуль II.</i> Методика навчання української мови як другої в ДНЗ з російськомовним режимом.....	9
IV.	Навчально-методична карта дисципліни «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом»	11
V.	Плани семінарських та практичних занять.....	13
VI.	Завдання для самостійної роботи	17
	Карта самостійної роботи студента.....	18
VII.	Індивідуальна робота.....	19
VIII.	Система поточного та підсумкового контролю.....	21
IX.	Методи навчання.....	23
X.	Методичне забезпечення курсу.....	24
XI.	Рекомендована література	
	Основна.....	25
	Додаткова.....	25

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки «Дошкільна освіта»; є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою дошкільної освіти Педагогічного інституту.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяг знань, яким повинен опанувати бакалавр з даної дисципліни відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу курсу «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом», необхідне методичне забезпечення, складові та технології оцінювання навчальних досягнень студентів.

Курс «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом» є складовою частиною дисциплін нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки бакалаврів дошкільної освіти в сфері комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільника в умовах близькоспорідненого двомовного оточення: оволодіння системою знань, формування професійних умінь та навичок, необхідних для розвитку усного українського мовлення, навчання української мови як другої в дошкільних навчальних закладах з російськомовним режимом.

Мета курсу – формування професійної компетентності, забезпечення фахової підготовки майбутніх педагогів до здійснення професійно-мовленнєвої діяльності в умовах навчання дітей другої української мови.

Завдання курсу:

- теоретико-методологічні - знання наукових філософських, психологічних, природничих засад побудови методики навчання української мови як другої в умовах близькоспорідненого двомовного оточення;
- лінгвістичні - озброєння студентів науковими знаннями з мовознавства, які є обов'язковою умовою ефективності розробки навчальних технологій мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку з кожного розділу методики під час вивчення ними української мови як другої (в умовах близької спорідненості української і російської мов);
- когнітивні - ознайомлення майбутніх вихователів з державними, варіативними програмами та навчально-методичними посібниками з навчання дітей української мови як другої;
- лінгводидактичні - озброєння студентів знаннями з методики розвитку українського

мовлення, навчання державної – української мови як другої в умовах ДНЗ з російськомовним режимом; формування у них системи лінгводидактичних знань, умінь і навичок;

- проєктивно-прогностичні - формування у студентів умінь і навичок планування різних видів роботи з розвитку українського мовлення в ДНЗ з російськомовним режимом;
- корекційні - прищеплення студентам навичок коригування відхилень і у мовленні дітей, що вивчають українську мову як другу.

Вивчення курсу передбачає засвоєння знань з таких питань: теоретичні, психолого-педагогічні, лінгвістичні основи методики, методичні технології розвитку українського мовлення, навчання української мови як другої в ДНЗ з російськомовним режимом в умовах близькоспорідненого двомовного оточення.

Під час семінарських занять, індивідуальної та самостійної роботи студенти набувають уміння та навички:

- діагностувати рівні засвоєння дітьми другої, української мови;
- прогнозувати та планувати різні види роботи з розвитку українського мовлення та навчання дітей української мови як другої в ДНЗ з російськомовним режимом;
- прищеплювати дітям повагу до української мови; добирати найефективніші методи та прийоми навчання дітей другої, української мови, розвитку усного українського мовлення;
- коригувати відхилення у мовленні дітей, що вивчають українську мову як другу;
- передбачати результати навчання української мови як другої.

Робоча навчальна програма передбачає вивчення курсу в процесі поєднання лекційних, семінарських, практичних, лабораторних занять, самостійної і індивідуальної роботи. Питома вага вивчення курсу припадає на самостійну роботу студента, що передбачає формування умінь здобуття нових знань для їх використання в ході вирішення практичних завдань, педагогічної практики. Семінарські заняття мають на меті узагальнення, систематизацію, корекцію знань, засвоєних студентами в процесі лекцій та самостійного вивчення матеріалу. В ході практичних та лабораторних занять відбувається комплексне застосування отриманих знань та оволодіння проєктно-конструктивними вміннями проєктування занять з розвитку українського мовлення, навчання дітей української мови як другої.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 год., з них 16 год. – лекції, 12 год. – семінарські заняття, 4 год. – індивідуальні заняття; 4 год. – модульний контроль; 36 год. – самостійна робота.

Вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в дошкільних навчальних закладах з російськомовним режимом» завершується диференційованим заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»	Нормативна
Модулів – 2	Напрямок підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»	Рік підготовки: 4-й
Змістових модулів – 2		Семестр: 7-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: моделювання заняття з української мови в ДНЗ з російськомовним режимом		Лекції - 16 год.
Загальна кількість годин – 72		Семінарські - 12 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр»	Самостійна робота - 36 год.
		Модульний контроль - 4 год.
		Індивідуальні завдання – 4 год.
		Вид контролю: ПМК (залік)

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні	Лекційні	Семинарські	Індивідуальні.	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль 1								
Теоретико-методологічні засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом								
1	Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом як наука			2				
2	Психолого-педагогічні засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом			4				
3	Наукові засади методики навчання укр. мови в ДНЗ з російськомовним режимом				2		8	
4	Дослідження дитячого білінгвізму				2		8	
5	Форми, методи, прийоми і засоби навчання дітей української мови як другої			2	2	2		
6	Завдання і зміст навчання дітей української мови як другої				2			
Разом		36	18	8	8	2	16	2
Змістовий модуль 2								
Методика навчання дітей української мови як другої в умовах ДНЗ з російськомовним режимом								
7	Методика розвитку різних структурних рівнів українського мовлення у дітей-біглотів			2				
8	Дидактичні ігри та вправи з розвитку українського мовлення			4				
9	Розвиток українського мовлення у дітей на заняттях з української мови				2		10	
10	Методика ознайомлення дітей-біглотів з українською народною творчістю, творами українських поетів і письменників, традиціями українського народу				2			
11	Планування роботи з розвитку українського мовлення в ДНЗ з російськомовним режимом			2				
12	Підготовка ІНДЗ					2	10	
Разом		36	14	8	4	2	20	2
		72	36	16	12	4	36	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

Лекція 1

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ ЯК НАУКА (2 год.)

Необхідність навчання дітей української мови як другої в полілінгвальному українському суспільстві.

Об'єкт, предмет, мета дисципліни.

Міжпредметні зв'язки у викладанні методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом.

Поняття мови та мовлення, структура мовлення.

Основні поняття теми: мультілінгвальне (полілінгвальне) середовище, білінгвальна освіта, білінгвальне навчання, методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом, об'єкт, предмет, мета, мова, мовлення, лексика, фонетика, граматики, зв'язне діалогічне та монологічне мовлення.

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Теория и методика обучения русскому языку дошкольников в условиях полилингвизма : монография / под науч. ред. К. Л. Крутий. _ Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2012. – С. 14 – 27; 64 – 75

Лекція 2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ (2 год.)

Наукові основи методики. Психолого-педагогічні засади: проблема дитячої двомовності, час початку засвоєння другої мови, характеристика двомовності, принципи навчання другої мови. Завдання навчання української мови дітей в ДНЗ з російськомовним режимом.

Основні поняття теми: білінгвізм, біглот, білінгв, інтерференція, транспозиція, принципи навчання української мови як другої: принцип комунікативної спрямованості, врахування рідної мови, навчання мови як діяльності, домінуючої ролі гри, інтенсивної мовної практики, тематичне вивчення матеріалу, навчання мови на основі типових мовних зразків, апроксимації навчання другої мови, уваги до мовних помилок).

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Теория и методика обучения русскому языку дошкольников в условиях полилингвизма : монография / под науч. ред. К. Л. Крутий. _ Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2012. – С. 42 – 51.

Література додаткова

Бачинський П. Материнська мова та інтелект дитини / П. Бачинський // Дошкільне виховання. – 2002. - № 3. – С. 3-5.

СЕМІНАР 1
НАУКОВІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З
РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

СЕМІНАР 2
ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧОГО БІЛІНГВІЗМУ

СЕМІНАР 3
МЕТОДИ, ПРИЙОМИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ДРУГОЇ МОВИ

Лекція 3
ФОРМИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ В УМОВАХ ДНЗ З
РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ (2 год.)

Форми навчання дітей української мови. Специфіка занять з української мови.
 Структура та методика проведення заняття з української мови.
 Закріплення мовленнєвих навичок у повсякденному житті.

Література основна

Богущ А. Методика навчання української мови в дошкільних закладах. – К., 2008. – с. 89– 106; 146 – 150.

СЕМІНАР 4
ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ В
УМОВАХ ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

Лекція 4, 5

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ РІЗНИХ СТРУКТУРНИХ РІВНІВ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ-
БІГЛОТІВ (2 год.)

Виховання звукової культури українського мовлення в російськомовних дітей. Типові помилки звуковимови російськомовних дітей. Постановка важких для російськомовних дітей звуків української мови.

Робота над українською лексикою в умовах білінгвізму. Особливості засвоєння слова у дітей в умовах двомовності. Принципи словникової роботи з дітьми-біглотами.

Методика формування граматичної правильності українського мовлення. Принципи формування граматичної правильності українського мовлення.

Методика розвитку зв'язного монологічного мовлення.

Основні поняття теми: звукова культура мовлення, важкі звуки укр. мови для вимови російськомовних дітей, принципи словникової роботи з дітьми-біглотами, принципи формування граматичної правильності українського мовлення, зв'язне мовлення, монологічне мовлення.

Література основна

Богущ А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Лекція 6, 7

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ТА ВПРАВИ З РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ (4 год.)

Дидактична гра та дидактична вправа, їх роль та місце у роботі з навчання української мови як другої, класифікація дидактичних ігор. Дидактичні ігри та вправи з фонетики. Дидактичні ігри та вправи з лексики. Дидактичні ігри та вправи з граматики. Дидактичні ігри та вправи із зв'язного мовлення.

Основні поняття теми: дидактична гра, дидактична вправа, сюжетні.

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Література додаткова

Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н.І. Луцан – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 256 с.

Ігрова діяльність у дошкільній освіті п'ятирічних дітей (педагогічний супровід до програми «Дитина»): навч-метод. посіб. / Г.В. Беленька, В.М. Вертугіна, Ю.О. Волинець та ін.; за заг. ред. Н.В. Кудикіної. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – С.75 – 119.

Семінар 5

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Семінар 6

МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ-БІГЛОТІВ З УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ ТВОРЧІСТЮ, ТВОРАМИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ І ПИСЬМЕННИКІВ

Лекція 8

ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ З РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ (2 год.)

Принципи планування. Напрями роботи з розвитку українського мовлення. Особливості планування та запису занять з української мови, художньої літератури, ознайомлення з навколишнім.

Планування роботи з навчання української мови дітей у повсякденному житті в умовах ДНЗ з російськомовним режимом.

Основні поняття теми: планування, перспективне, календарне

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Література додаткова

Богуш А. Методика обучения русскому языку в дошкольных учреждениях: Учеб. пособие / Алла Богуш – К.: Вища школа, 1990. – 221с.

IV. Навчально-методична карта дисципліни

«Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом»

Разом: 72 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., індивідуальні заняття – 4 год., самостійна робота – 36 год., МКР – 4 год.

Семестр	VII			
Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2
Назва модуля	Теоретико-методологічні засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом			Методика навчання дітей української мови як другої в умовах ДНЗ з російськомовним режимом
Лекції	1	2	3	4, 5
Теми лекційних семінарських	1	2	3	4, 5
	Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом як наука (1 бал)	Психолого-педагогічні засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом	Форми навчання дітей української мови як другої в умовах ДНЗ з російськомовним режимом	Методика розвитку різних структурних рівнів українського мовлення у дітей-біглотів (2 бали)
Теми лекційних семінарських	4	5	6, 7	8
	Методика розвитку різних структурних рівнів українського мовлення у дітей-біглотів (2 бали)	Дидактичні ігри та вправи з розвитку українського мовлення (1 бал)	Методика ознайомлення дітей-біглотів з українською народною творчістю, творами українських письменників та поетів (10 + 1 бал)	Планування роботи з розвитку українського мовлення в ДНЗ з російськомовним режимом (1 бал)
Самостійна робота	5	5	5	5
Види поточн. контролю	МКР (25 балів)			МКР (25 балів)
ІНДЗ	30 балів			
ПМК	Задік			
Максимальна кількість балів в семестрі – (коєфіцієнт – 1,44)				
Примітка: до розрахунку взято виступи на 3 семінарських заняттях				

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

Семінар 1

НАУКОВІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

(2 год.)

Історія української мови. Транспозиція української і інших слов'янських мов. Українська мова серед інших мов.

Специфіка української фонетики, лексики, граматики у порівнянні з російською, взаємозв'язок у навчанні української і російської мов. Правила української літературної вимови.

Значення національної української мови у вихованні дітей. Культура мовлення вихователя.

Взаємозв'язок у навчанні української та російської мов.

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Українська мова. [Електронний ресурс] – режим доступу

http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0

Література додаткова

Андрусів С. Українська мова національна мова українського народу / Стефанія Андрусів . [Електронний ресурс] – режим доступу

http://vlp.com.ua/files/130261_fragment.pdf

СЕМІНАР 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧОГО БІЛІНГВІЗМУ

(2 год.)

Значення материнської мови для інтелектуального розвитку дитини.

Час початку навчання дітей другої мови.

Вплив другої мови на розумовий розвиток дитини.

Рівні володіння нерідною мовою.

Різновидності дитячого білінгвізму.

Література

Гончаренко А.М. Коли починати навчати іноземної мови / А. М. Гончаренко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - № 12. - С. 62 – 64.

Єщенко Т. Поняття «рідна мова» в двомовному середовищі / Єщенко Т. – [електронний ресурс] Режим доступу :

<http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/17198/1/%D0%94%D0%B2%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf>

Крутий К. Лінгвістично-педагогічні засади білінгвізму дитини дошкільного віку / <http://www.ukrdeti.com/ummlavik/ukmmlad0.html>

Теория и методика обучения русскому языку дошкольников в условиях полилингвизма : монография / под науч. ред. К. Л. Крутий. - Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2012. – С. 76 – 87.

Семінар 3
МЕТОДИ, ПРИЙОМИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ДРУГОЇ МОВИ
(2 год.)

Методи навчання дітей другої мови.

Прийоми розвитку українського мовлення.

Засоби навчання дітей української мови.

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Богуш А. Методика навчання української мови в дошкільних закладах: Навчальний посібник.-К., 1993.

Родина Н.М. Методика розвитку речі двуязычних дошкольников : учебное пособие / Н.М. Родина, Е.Ю. Протасова – М. : ВЛАДОС, 2010 – С. 51-52. – [електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/372964/>

Семінар 4
ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ
(2 год.)

Ділова гра

Аналіз завдань та змісту навчання української мови як другої у чинних програмах:

«Я у Світі», «Дитина», «Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма розвитку українського мовлення дітей для дошкільних закладів з російським мовним режимом», «Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення для дошкільних закладів з російським мовним режимом»

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Богуш А. Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма розвитку українського мовлення дітей для дошкільних закладів з російським мовним режимом. – К., «Освіта», 1991.- 68 с.

Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення для дошкільних закладів з російським мовним режимом (част. I). /Укл. О. Хорошківська, Н. Кудикіна – К.,1992.

Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення для дошкільних закладів з російським мовним режимом (част. II). /Укл. О.Хорошківська, Н. Кудикіна – К.,1992.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ В УМОВАХ ДНЗ
З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ**

Семінар 5
РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(2 год.)

I. Перевірка стану виконання самостійної роботи.

II. Ділова гра. Презентація занять з української мови в ДНЗ з російськомовним режимом. Аналіз проведеного заняття за критеріями:

Зміст заняття. Відповідність меті. Активізація мислення й мовлення дітей шляхом висунення проблемних питань і ігрових ситуацій. Завдання для закріплення матеріалу попередньої теми. Зв'язок із попереднім і наступним навчальним матеріалом.

Методика проведення заняття з дітьми. Чітка структура заняття. Логіка викладу матеріалу. Наявність плану, дотримання його. Доступність, роз'яснення нових термінів і понять. Доказовість і аргументованість інформаційного матеріалу. Виокремлення головного під час викладу нового матеріалу та висновків. Використання прийомів закріплення (повторення, запитання тощо). Використання наочного матеріалу (іграшок, предметів, картин, картинок, малюнків, схем тощо), технічних засобів навчання (аудіо - відео записи тощо), застосування педагогом опорних матеріалів (текст, конспект, окремі записи, відсутність опорних записів тощо).

Керівництво роботою дітей. Активізація мовлення дітей, контроль за виконанням індивідуальних завдань (якщо такі є). Допомога дітям у виконанні ігрових завдань (зміна темпу мовлення, вказівки, нагадування, повторення, паузи тощо). Використання прийомів підтримки уваги – цікаві приклади, різні типи запитань, зауваження, схвалення тощо. Можливість для дітей ставити запитання протягом спілкування в ході заняття, висловлювати свою думку, ділитися власним досвідом, виявляти власну ініціативу, кмітливість тощо

Виконавські дані. Знання предмета. Емоційність викладу матеріалу. Голос (сила, тембр, темп). Дикція. Ораторське мистецтво. Культура мовлення. Зовнішній вигляд вихователя. Уміння встановлювати контакт з «дитячою» аудиторією. Ставлення «вихователя» до «дітей». Ставлення «дітей» до «вихователя».

Результативність заняття (фрагменту). Інформаційна цінність. Досягнення поставлених цілей. Виховний і розвивальний потенціал.

III. Самооцінка та взаємооцінка.

IV. Підведення підсумків лабораторного заняття.

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Богуш А. Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма розвитку українського мовлення дітей для дошкільних закладів з російським мовним режимом. – К., «Освіта», 1991.- 68 с.

Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення для дошкільних закладів з російським мовним режимом (част. II). /Укл. Хорошківська О., Кудикіна Н. – К., 1992.

Семінар 6**МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ-БІГЛОТІВ З УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ ТВОРЧІСТЮ, ТВОРАМИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ І ПИСЬМЕННИКІВ, ТРАДИЦІЯМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ****(2 год.)**

Використання малих жанрів українського фольклору під час навчання дітей української мови як другої.

Завдання та зміст ознайомлення дітей з творами українських поетів і письменників, принципи відбору творів українською мовою для читання дітям-біглотам.

Методика читання художніх творів в різних вікових групах.

Робота з українською поезією в ДНЗ з російськомовним режимом.

Методика роботи з українською книгою.

Методика ознайомлення дітей з традиціями українського народу

- завдання і зміст ознайомлення дітей з Україною в різних вікових групах
- ознайомлення дітей із символами України
- значення використання картин українських художників в навчанні дітей української мови. Методика ознайомлення дітей з українським живописом.

Література основна

Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К., 2008.

Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення для дошкільних закладів з російським мовним режимом (част. II). /Укл. Хорошківська О., Кудикіна Н. – К.,1992.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

Тема 1. Наукові засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом

Міні-дослідження «Культура мовлення майбутнього вихователя»

(Розробити програму дослідження; обстежити мовлення 1 майбутнього вихователя; представити обробку результатів дослідження; висновки).

Тема 2. Дослідження дитячого білінгвізму

Міні-дослідження «Помилки інтерферуючого характеру в мовленні дошкільників»

(Розробити програму дослідження; обстежити мовлення 1 дитини старшого дошкільного віку; представити кількісну і якісну обробку результатів дослідження; висновки).

Тема 4. Завдання і зміст навчання дітей української мови як другої

Підготовка до семінарського заняття № 4. Закріплення учасників за окремими програмами, вивчення «власної» програми, підготовка питань для опонування змісту програми «колег».

Змістовий модуль 2

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ В УМОВАХ ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ

Тема 5. Розвиток українського мовлення у дітей на заняттях з української мови

Підготовка до семінарського заняття № 5 (підготовка конспекту занять згідно вимог, підготовка до моделювання, добір матеріалу).

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ		
<i>Тема 1.</i> Наукові засади методики навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом <i>Міні-дослідження</i>	Семінарське заняття, індивідуальне заняття	5
<i>Тема 2.</i> Дослідження дитячого білінгвізму <i>Міні-дослідження</i>	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
<i>Тема 4.</i> Завдання і зміст навчання дітей української мови як другої	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Змістовий модуль 2 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ В УМОВАХ ДНЗ З РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ		
<i>Тема 5.</i> Розвиток українського мовлення у дітей на заняттях з української мови	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Разом:		20

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Індивідуальна робота є видом поза аудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни; завершується виконання ІНЗД захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом» – це вид роботи, яка містить результати дослідницького пошуку, узагальнення, відображає певний рівень його навчальної компетентності, оволодіння професійними вміннями та навичками розвитку усного українського мовлення у дітей, які вивчають українську мову як другу. Запропонована орієнтовна тематика ІНДЗ складена з врахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Вид ІНДЗ: моделювання заняття з української мови в ДНЗ з російськомовним режимом

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДНЗ РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ (для виконання ІНДЗ першого виду)

1. Ми живемо на Україні
2. Рідне місто
3. Сім'я
4. В гості до бабусі
5. Родина
6. Будинок
7. На городі
8. У саду
9. Наші іграшки
10. Ми граємось
11. У дитсадку
12. Наша група
13. Спальня
14. Кольори

15. Пори року
16. Дитячий одяг
17. Жіночий одяг
18. Чоловічий одяг
19. Взуття
20. Національний одяг
21. Цифри
22. Домашні тварини
23. Лісові звірята
24. Машина
25. Транспорт
26. В магазині
27. В аптеці
28. У лікарні
29. Подорож на потязі

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Врахування вимог до оформлення ІНДЗ (титульний аркуш, тема заняття, вікова група, програмовий зміст, матеріал, хід заняття); наявність дидактичного матеріалу	5 балів
2.	Методична грамотність конспекту заняття (відповідність змісту програмовим завданням, дотримання структури заняття, методики)	5 балів
3.	Методична грамотність у проведенні заняття (чіткість постановки завдань, динамічність, уміння контролювати якість виконання завдань дітьми, надавати методичні вказівки, дотримання принципу звернення до рідної мови дітей, розумне застосування наочності, мовленнєва активність дітей, емоційна насиченість заняття)	20 балів
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	30 – 25	Відмінно
Достатній	24 – 20	Добре
Середній	19 – 10	Задовільно
Низький	9 – 0	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Методика навчання української мови в ДНЗ з російськомовним режимом» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

РОЗРАХУНОК РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ ЗА ВИДАМИ ПОТОЧНОГО (МОДУЛЬНОГО) КОНТРОЛЮ

№ п/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	8	8
2.	Відвідування семінарських Занять	1	6	6
3.	Виступ на семінарському занятті	10	3	30
8.	Виконання завдань самостійної роботи	5	4	20
9.	Модульна контрольна робота	25	2	50
10	ІНДЗ	30	1	30

	Максимальна кількість балів		144
--	------------------------------------	--	------------

Розрахунок

1) $a : 100 = k$

2) $b : k = c$

a – максимальна кількість балів з дисципліни

k – коефіцієнт до розрахунку (1,44)

b – сума балів, набрана студентом

c – сума балів, набрана студентом за результатами навчання

Таблиця 8.2

**ПОРЯДОК ПЕРЕВЕДЕННЯ РЕЙТИНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ УСПІШНОСТІ
У ЄВРОПЕЙСЬКІ ОЦІНКИ ECTS**

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в університеті	Оцінка за національною шкалою
A	90 – 100	Зараховано
B	82 – 89	
C	75 – 81	
D	69 – 74	
E	60 – 68	
FX	35 – 59	не зараховано
F	1 – 34	

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного

	<p>програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентів, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.</p>
--	---

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Кожен модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, дидактичні посібники, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних, лабораторних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: справи.

2) **За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:** індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) **За ступенем самостійності мислення:** репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) **За ступенем керування навчальною діяльністю:** під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Богуш А.* Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. – 2-ге вид., доповнене і перероблене / Алла Богуш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 440 с.
2. *Богуш А.* Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: Навч. Посібник./ Алла Богуш. – К., 1993. – 360 с.
3. *Богуш А.* Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма розвитку українського мовлення дітей для дошкільних закладів з російським мовним режимом./ Укл. Алла Богуш – К., «Освіта», 1991.- 68 с.
4. Програма та методичні рекомендації з розвитку українського мовлення для дошкільних закладів з російським мовним режимом (част. І). / Укл. О. Хорошківська, Н. Кудикіна – К., 1992.
5. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. програмою: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна; авт. кол. : Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко, С. А. Васильєва, М. С. Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.

Додаткова

1. *Богуш А. М.* Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н.І. Луцан – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 256 с.
2. *Гончаренко А.М.* Коли починати навчати іноземної мови / А. М. Гончаренко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - № 12. - С. 62 – 64.
3. *Єщенко Т.* Поняття «рідна мова» в двомовному середовищі / Єщенко Т. – [електронний ресурс] Режим доступу : <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/17198/1/%D0%94%D0%B2%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf>
4. Протасова К. Двомовність від малого до великого. / К. Протасова // Дошкільна освіта.- 2009.-N 4(26).-С.44-45. Режим доступу до електронного ресурсу : http://www.ukrdeti.com/2009/4_a8_2009.html

5. *Родина Н.М.* Методика развития речи двуязычных дошкольников : учебное пособие / Н.М. Родина, Е.Ю. Протасова – М. : ВЛАДОС, 2010 – 245 с. – [электронный ресурс] Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/372964/>
6. Теория и методика обучения русскому языку дошкольников в условиях полилингвизма : монография / под науч. ред. К. Л. Крутий. – Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2012. – С. 64 – 75